

Nr 668

Av herr Geijer, Lennart, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 48, angående reformering av socionomutbildningen.

(Lika lydande med motion nr 812 i Andra kammaren)

I proposition nr 48 angående reformering av socionomutbildningen beröres även frågan om den sociala forskningen. Socionomutbildningskommittén uttalade på sin tid att förutsättningar måste skapas för en utveckling av en samhällsvetenskaplig forskning på de områden, som har särskild aktualitet för socialhögskolorna. De områden, som enligt kommittén var särskilt angelägna, var i första hand ämnena kommunal ekonomi, socialrätt, kommunalrätt, socialpolitik, förvaltningskunskap och tillämpad psykologi. Kommittén föreslog att professorstjänster skulle inrättas vid socialhögskolorna. Vid remissbehandlingen underströk bl. a. kommunförbunden behovet av ökade resurser för social och kommunal administrativ forskning. Svenska stadsförbundet framhöll att socialhögskolornas uppgifter i framtiden bör inkludera forskning i sociala och kommunala ämnen. Det framstod som en betydande brist, både med hänsyn till den sociala utbildningens behov av forskning som stöd och stimulans samt med hänsyn till mer allmänna samhällsvetenskapliga synpunkter, att viktiga forskningsuppgifter inom exempelvis socialpolitik, socialrätt, socialvårdsmetodik, kommunal ekonomi och förvaltningskunskap ännu är praktiskt taget helt obearbetade. Förslaget att inrätta professurer i sådana av socionomutbildningens läroämnen, som inte företrädes av självständiga forskningar och tjänster vid universitet och högskolor och i vilka ämnen därför knappast någon forskning över huvud taget bedrivs, fann Stadsförbundet väl motiverat. Svenska landskommunernas förbund vitsordade att forskning inom sociala och kommunala ämnen är starkt eftersatt. Visserligen hade viss målforskning förekommit, bl. a. genom insatser från kommunförbunden, men vidden av de här aktuella forskningsområdena och frågornas alltmera komplicerade art fordrar en mycket omfattande såväl grund- som målforskning. Det var därför angeläget att de av socionomutbildningskommittén föreslagna professurerna vid socialhögskolorna inrättades. Statskontoret framhöll bl. a. att den föreslagna organisationen av forskningen icke är rationell samt pekade på behovet av samordning med den vid universiteten bedrivna forskningen. I avvaktan på en mera fullständig utredning rörande forskningsbehov och forskningsresurser borde man icke fatta beslut som band den sociala forskningens framtida organisation. Socialpolitiska

kommittén, som studerade frågan om en samordning och utveckling av den målinriktade forskningen på det socialpolitiska området, uttalade att forskningen vid socialhögskolorna främst bör bedrivas som ett led i undervisningen och utbildningen. Socialhögskolorna syntes endast i mindre utsträckning kunna utnyttjas för undersökningar av den typ som avsåg ämbetsverks och kommittéers behov.

I proposition nr 79 år 1963 framhöll departementschefen bl. a. att frågan om den sociala forskningens organisation, lokalisering och samordning med organisationen för samhällsvetenskaplig forskning vid universitetet borde ingående undersökas och övervägas. Ett ställningstagande till de av socionomutbildningskommittén väckta förslagen rörande forskningen — exempelvis förslaget om professorer — borde därför icke ske då. I den nu föreliggande propositionen till 1964 års riksdag konstaterar departementschefen bl. a. att "de universitetsämnena inom vilka social grundforskning främst bör bedrivas synes vara relativt väl tillgodosedda i fråga om resurser". Han framhåller att avkastningen av riksbankens jubileumsfond framdeles i första hand torde komma att tillgodose samhällsvetenskaplig forskning och "därmed resurserna för social grundforskning". Beträffande den målinriktade sociala forskningen hänvisar departementschefen till socialpolitiska kommittén, som diskuterar ett förslag om ett socialpolitiskt utredningsinstitut med uppgift att bl. a. fortlöpande studera och analysera socialpolitikens innebörd och verkningar, att samordna på olika håll bedriven verksamhet av detta slag samt att tjänstgöra som serviceorgan för departement, statliga utredningar m. m. Kommittén väntas avge förslag i ämnet under år 1964.

Den kvalitativa förbättringen av socionomutbildningen som föreslås i proposition nr 48 framstår som en angelägen reform och torde i vida kretsar hälsas med stor tillfredsställelse. Detsamma gäller förslagen om en förstärkning av lärarorganisationen och socialinstitutens ombildning till socialhögskolor. Den reella innebörden av reformerna, den kvalitativa förbättringen av utbildningen, möjligheten att få kvalificerade lärare och lämpliga läroböcker är emellertid i väsentlig grad beroende av forskningsresurserna på området. Undervisningen behöver stöd och stimulans av forskning. I den högre utbildningen måste bl. a. ingå att presentera aktuella forskningsresultat och vetenskapliga arbetsmetoder. Även med hänsyn till möjligheter för socionomer att erhålla högre utbildning, licentiatstudier, spelar forskningen stor roll. Såsom ovan nämnts framlägger departementschefen inte något förslag om att inom socialhögskolornas ram lösa denna viktiga fråga.

Vad som i detta sammanhang är av betydelse är de krav på social och kommunal forskning som utbildningen vid socialhögskolorna ställer. Det förhållande som härvid är av speciell vikt är att flera centrala läroämnen

vid socialhögskolorna helt eller delvis är orepresenterade vid universiteten och andra högskolor. Vidare gäller att även i de fall, då läroämnena är gemensamma för universiteten och socialhögskolorna, så har i stor utsträckning de aspekter av respektive ämne, som har särskild aktualitet och betydelse för socionomutbildningen, lämnats obeaktade i den vid universiteten bedrivna forskningen. Belägg härför återfinns bl. a. i Stadsförbundets yttrande över socionomutbildningskommitténs förslag. Denna specialinriktning, som socionomutbildningen har, beröres även i den departementspromemoria som utarbetats av de båda experter, vilka tillkallats för att biträda med beredningen av frågan om socionomutbildningens utformning och innehåll. I anslutning till förslaget om lärarorganisationen uttalar experterna följande.

Rekryteringen av universitetslektorstjänster följer de kompetens- och behörighetsregler som gäller för samma tjänster vid universitet. Möjligheterna är begränsade att i ökad omfattning och på längre sikt besätta dessa tjänster med innehavare, som har den speciella inriktning i sin meritering som examensämnen vid socialinstituten motiverar. Om man för framtiden vill uppnå denna specialisering, som ligger i socialinstitutens utbildningsuppgifter i jämförelse med motsvarande universitetsämnen, torde det vara nödvändigt att inrätta professurer som sluttjänster för en vetenskaplig karriär. Risk föreligger annars att meritering inom de för socialinstituten aktuella specialområdena ej betraktas som lockande vid valet av uppgifter för studium till licentiatexamen och doktorsgrad.

Man kan alltså konstatera att forskningsresurserna i flera av socialhögskolornas kärnämnen är obefintliga eller klart otillräckliga och att dessa ämnens förekomst vid andra lärosäten — i den mån de över huvud taget finns där — från socionomutbildningens speciella synpunkt ofta blir av sekundärt intresse, eftersom man vid dessa andra lärosäten lägger andra aspekter på ämnena och forskningen. Härav följer bl. a. att hänvisningen till antalet lärartjänster i ämnena statskunskap, statistik, nationalekonomi och sociologi vid de humanistiska fakulteterna vid universiteten inte kan tillgodose de krav, varom här är fråga. Inte heller det av departementschefen antydda kommande förslaget från socialpolitiska kommittén om ett socialpolitiskt utredningsinstitut, som bl. a. skulle utgöra serviceorgan för departement och statliga utredningar, synes tillgodose de önskemål som måste ställas ur utbildningssynpunkt. Av avgörande betydelse blir i stället på vilket sätt forskningen i dessa socialhögskolornas kärnämnen kan knytas an till utbildningen, så att forskningen kan ge den nödvändiga stimulansen och stödet åt socionomutbildningen och möjligheter tillskapas för socionomer att vid socialhögskolorna erhålla högre utbildning. Denna möjlighet är i sin tur nödvändig för att det i framtiden skall finnas tillgång till de lärarkrafter socionomhögskolorna erfordrar inom sina speciella ämnen.

Mot bakgrunden av vad här redovisats, framstår det såsom angeläget att frågan om den sociala och kommunala forskningen löses på sådant sätt att garantier skapas för att anknytningen till socionomutbildningen erhålles. Ett sådant resultat nås om kommittéförslaget om professurer vid socialhögskolorna genomföres. Huruvida andra goda möjligheter för ernående av den önskvärda anknytningen till utbildningen kan erhållas förefaller ovisst. Under alla förhållanden måste statsmakterna, som numera helt övertagit ansvaret för den teoretiska högre utbildningen på detta viktiga avsnitt av arbetsmarknaden, utan onödigt dröjsmål låta utbildningsreformen följas av åtgärder beträffande den för utbildningens kvalitet så viktiga frågan om resurserna för social och kommunal forskning. Först härigenom och med en anknytning på lämpligt sätt av forskningen till utbildningen har utbildningsreformen helt fullföljts.

Under hänvisning till det anförda hemställas,

att riksdagen i samband med behandlingen av proposition nr 48 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framhålla angelägenheten av att förslag i fråga om förstärkta resurser för social och kommunal forskning i socialhögskolornas centrala läroämnen snarast möjligt förelägges riksdagen och att därvid behovet av organisatorisk anknytning av nämnda forskning till socionomutbildningen tillgodoses.

Stockholm den 17 mars 1964

Lennart Geijer
